

Darbs ar R. Blaumaņa lugu *Skroderdienas Silmačos*

1. uzdevums. Strādājiet grupā! Noorganizējiet ātru *prāta vētru*, lai noskaidrotu, kā jūs izprotat vārdu POPULĀRS! Pierakstiet visas idejas!

2. uzdevums. Izveidojiet, jūsu prāt, populāru kultūras darbu (grāmatas, teātra izrādes, spēlfilmas, gleznas u. c.) sarakstu!

3. uzdevums. Izpēti vārda *populārs* nozīmes!

Populārs -ais; s. -a, -ā;

1. Tāds, kas ir daudziem vai visiem zināms; tāds, kas daudziem vai visiem izraisa interesi, saista uzmanību.

2. Viegli saprotams, uztverams (piemēram, par tekstu).

AVOTS: LLVV

4. uzdevums. Pārskatiet savu sarakstu un vienojieties,

- vai visi jūsu sarakstā esošie darbi atbilst vārdnīcas skaidrojumam;
- kurai nozīmei vairāk atbilstoši ir jūsu izvēlētie darbi;
- kura mākslas veida darbi jūsu sarakstā ir pārsvarā;
- vai jūsu sarakstā vairāk ir klasikas darbu vai laikmetīgo darbu;
- kādā proporcijā jūsu sarakstā ir latviešu un pasaules kultūras darbi!

5. uzdevums. Pārrunājiet klasē,

- ko var secināt, atbildot uz iepriekšējā uzdevuma jautājumiem;
- vai tāds, kas ir viegli saprotams, vienmēr ir daudziem/visiem zināms;
- kas nosaka darba popularitāti;
- vai populārs vienmēr ir augstvērtīgs!

6. uzdevums. Veiciet klasē aptauju par Rūdolfa Blaumaņa lugas *Skroderdienas Silmačos* iepazīšanas pieredzi!

1. tabula. Aptauja par R. Blaumaņa lugas iepazīšanas pieredzi

Apgalvojums	Es jā/nē	Klasē (skaits)
Esmu lasījis R. Blaumaņa lugu <i>Skroderdienas Silmačos</i> .		
Esmu redzējis iestudējumu kādā no Latvijas teātriem.		
Esmu noskatījis kādu no iestudējumiem Latvijas TV pārraidēs.		
Esmu dzirdējis par lugu no vecākiem, skolotājiem, reklāmām utt.		
Šis darbs man nav zināms.		

Kad rezultāti ir apkopoti, uzraksti vienu secinājuma teikumu par atbildēm uz aptaujas jautājumiem!

7. uzdevums. Pārlicinies, atbildot uz jautājumiem, vai zini lugas saturu!

Atbildes apstiprinājumu meklē arī piedāvātajos citātos (sk. 3. tabulu)!

Kad uzdevumu esi veicis, salīdzini atbildes ar klasesbiedriem! Ja nepieciešams, ieskatieties lugas tekstā (sk. <https://www.letonika.lv/literatura/Reader.aspx?r=164>)!

2. tabula. Jautājumi par R. Blaumaņa lugas Skroderdienas Silmačos saturu

Jautājums	Mana atbilde	Citāts, kas to apliecina (ieraksti citāta numuru)
Kā R. Blaumanis strukturē lugu?		
Cik dienu notiek lugas darbība?		
Kā raksturota Silmaču saimniece Antonija?		
Ar ko nodarbojas Tomuļmāte?		
Kādus viesus gaida Silmačos?		
Kāds ir Bebu mātes netikums?		
Ar ko apmainās Rūdis un Kārlēns?		

Literatūra. 9.8. Spēle. Kāpēc noteikti darbi literatūrā – gan klasiskajā, gan laikmetīgajā – kļūst populāri; vai popularitāte un mākslinieciskā vērtība vienmēr ir līdzsvarā?

Jautājums	Mana atbilde	Citāts, kas to apliecina (ieraksti citāta numuru)
Ko Joske piesola Pindacīšai par Joskes un Zāras attiecību noklusēšanu?		
Kuru no ziņģēm Rūdis un Kārlēns nevar saskanīgi nodziedāt?		
Kāpēc jaunais saimnieks Alekssis ir nelaimīgs?		
Kas vieno Antoniju un Dūdaru?		
Kāpēc Ābrams uzlēdis uz krāsns?		
Kurš pāris lugā simbolizē laimīgu ģimeni?		
Kāds pāridarījums ir jāpiedzīvo Ieviņai?		
Cik un kuri brūtes pāri lugas beigās <i>dabonas</i> ?		

3. tabula. R. Blaumaņa lugas Skroderdienas Silmačos citāti

Nr. p. k.	Citāti pamatojumam
1.	<p>KĀRLĒNS (<i>nolēkdams pie malas</i>). Ujā, Bebu māt, ujā! Ja tu zinātu, kas man rokā, tad tu manis tik bargi vis nerumulētu! Ujā, ujā! (<i>Uzlec bēgdams uz beņķa.</i>) Kam zudības, man atradības! (<i>Vīcina gaisā pīpi ar lielu tabaka maku. Ieviņa ar Pindacīšu atkal ienāk.</i>) Bij zem manas gultiņas maisa! Paskaties, Bebu māt! Maks gluži no tādas drēbes kā tava jaka! IEVIŅA Tad jau būs Bebu mātes maks! Bebu māt, vai tu pīpē?</p>
2.	<p>PIČUKS (<i>Aucei</i>) Nopelnīsim! Mēs tādi divi jauni cilvēki! Ņemsim lielu algu. Es strādāšu kā zirgs!... Ā, kas man spēka!... Un sīksti dzīvosim. Kā divi krami. Bet to puiku, to mēs... Tu viņam izaudīsi tādus smalkus krekliņus, smalkus un baltus kā ievas ziedus, un es viņam no kviešu salmiem nopīšu tādu skaistu, mazu platmalīti... un tad viņš staigās... un būs tikpat sārts un tīrs, un rātns kā mazā Tonija. Un actiņas viņam tā spridzēs, un visi sacīs: skat, kas tiem Rudzīšiem par feinu puiku! Ak, un tad... un tad...</p>
3.	<p>IEVIŅA. Šodien ir pirmdiena. Otrdien, trešdien, ceturtdien, piektdien, sestdien – piecas dienas! Svētdien ir Zāļu diena, tad būs jālīgo, un Jāņa dienas vakarā Aleksis jau būs saimnieks.</p>
4.	<p>RŪDIS Mani ir blēdīgi! Es to dziesmu dziedu drusku savādāk. Uz savu pašu vīzi, kā kur saka. (<i>Izvelk ķešas grāmatiņu un uzšķir to.</i>) Te... Te viņa uzrakstīta!</p>
5.	<p>KĀRLĒNS Atmini, Rūdi, – kas man te krūzē? RŪDIS (<i>papirosu atkal iesprauzdams zobos</i>) Un atmini, – kas man zobos? KĀRLĒNS Ā!...Ja dosi papirantu, tad došu no krūzes. Palūko! (<i>Sniedz viņam krūzi. Rūdis dzer.</i>) RŪDIS Va, pagāns! Tā jau ir misa! Cik garda! Dod vēl drusku! KĀRLĒNS Papirantu!</p>
6.	<p>Lugā ir 3 cēlieni un 6 bildes.</p>
7.	<p>ANTONIJA Toreiz arī viss tā savādi sagādījās kopā. Tu sagandēji savu kāju. Visi sacīja, ka to noņemšot. Māte bārās, kad es par tevi pēc tās nelaimes vēl ierunājos, un, kad vecais Silmačs atnāca, tad viņa tikām runāja, tikām runāja, kamēr es... Saprotams, nebij jau tur viņas griba vien, bij jau tāpat mana arī. Man gribējās būt par lielu saimnieci. Un tā es tevi atstāju. Bet tiesa ir: ne vienu reizi vien rūgti par to esmu noraudājuse.</p>
8.	<p>ALEKSIS. Vai zini, Elīn, man arī prāts nemaz nav jautrs. (<i>Pauze.</i>) Tādas domas vien galvā stāv... tādas... ka varētu kaut kur aizbēgt. (<i>Pauze.</i>) Jo tuvāk tā diena nāk, jo savādāk paliek ap sirdi... Nemaz nezinu, kas būs, kas nebūs.</p>

Nr. p. k.	Citāti pamatojumam
9.	<p>PINDACĪŠA Vai nu bez patikšanas! Branga un priša jau nu diezgan vēl ir. Vecāka jau arī nav par Aleksi.</p> <p>TOMULĪŠA Bet tomēr brūķēta manta.</p> <p>PINDACĪŠA Tā jau nu gan. Laikam jau septiņi vai astoņi gadi sadzīvojuse ar veco Silmaču.</p> <p>TOMULĪŠA Un bērns arī vēl ir.</p> <p>PINDACĪŠA Bet kur tad atkal mājas, kur manta, viss. (..)</p>
10.	<p>KĀRLĒNS Tas jau bij briesmīgs pērkons.</p> <p>RŪDIS Jā, zibšņi vien šķīda. Tikko man arī neiespēra! Skaties, i vainadziņu saminis kā lācis! (<i>Paceļ pinumu un pakar to pie steķiem.</i>)</p>
11.	<p>JOSKE Ak, mīļa Ieviņ māt, viņš jau man par daudz pievalda. Ciet klusu. Es... ese tev par to iedoš kādu sūnamu adatin.</p> <p>PINDACĪŠA Ak tad tev tā klusuciešana ir gan ko vērts. Labi, ka zinu. Nu jau bez došanas netiksi caur. Aizbāzīsi man muti ar vienu smuku bastaini.</p> <p>JOSKE Ā, tu māki prasīt!</p> <p>PINDACĪŠA Kad žīds adatu sola, tad baļķe jāprasa. Dosi to bastaini?</p> <p>JOSKE Man tagad tādu lakatu nav.</p> <p>PINDACĪŠA Tas nu ir stāvu melots. Bet ko tur nu strīdēties! Iedosi man batista lakatiņu. Man meitenam vajag.</p>
12.	<p>RŪDIS Tātad Silmačos tomēr būs kāzas! Un vēl manam meistaram! Nez vai uz to man nebij jāsauc urā?</p> <p>PIČUKS Divi brūtes pāri! Laimīgas skroderdienas!</p> <p>ĀBRAMS Lūdzu: – trīs brūtes pāre. Mans Joske are dabūs madam!</p>
13.	<p>ELĪNA Šodien atvedīs abas mašīnas.</p> <p>TOMULĪŠA Ujā, cik tad te būs biezs! Tad jau svešu cilvēku vien te būs vesels dēķins. Skroderi, Bebene, es – nedod tu tētīt! Un šitaī istabā abi šūs?</p> <p>ELĪNA Pie viena loga Dūdars, pie otra žīdiete.</p>
14.	<p>ĀBRAMS Vini toc nebūs tik dume un bucos, kad es redzēs!</p> <p>PINDACĪŠA Būs gan tik dume. Tev, lūk, jāpaslēpas. Uzķāp tur uz krāsns. Es tev kaut ko aizklāšu priekšā. Tā tu brangi varēsi noskatīties.</p>
15.	<p>TOMULĪŠA Nē, n'die! Nebūtu jau vis pirmais, kam no manas rokas nāk labums. (..)</p> <p>TOMULĪŠA Jā, es jau nu tos stīpros, vecos vārdus... tie, lūk, palīdz. Un tad to ūdeni. Nez kā būtu ar Aleksi?</p>

8. uzdevums. Uzraksti viedokli (60–70 vārdi), kāpēc, tavuprāt, šī luga ir populāra!

9. uzdevums. Izlasi informāciju, uzraksti saviem vārdiem katra vērtējuma galveno domu par lugas popularitātes iemesliem!

Izmanto vārdnīcu www.tezaurs.lv neskaidro vārdu noskaidrošanai!
Lasot atzīmē vietas, kuras varētu būt noderīgas galvenās domas formulēšanā!

4. tabula. R. Blaumaņa luga Skroderdienas Silmačos kritiķu vērtējumā

Nākamajā rītā pēc pirmizrādes “Dienas Lapā” parādījās iznīcinoša recenzija, kas lugu burtiski noslaucīja no zemes virsas. “Biezu vārdu” un trokšņu ir “Silmaču skroderdienās” atkal bez gala,” rakstīja literatūrkritiķis Jānis Asars.

“Visa luga ir tāds konglomerāts, savārstījums no visraibākajiem, nekādi kopā nesaderošiem skatiem... (..) Viss tas ir sakaltušas un sapelējušas druskas no Blaumaņa agrākā, kaut arī ne bagātā, ideju mielasta galda, bēdīgi kankari no tā, kas citkārt gribēja tapt par bagātību, un varbūt pat nāves zvanu balss, ka autors tagad ar labāko gribu vairs nemaz nevar radīt nekā nopietna un ir izrakstījies!”

Kamēr Asars tēmēja pa Blaumani, Emīls Dārziņš, noskatījies otro Silmaču izrādī 6. februārī (pie gandrīz pilnas zāles), koncentrējās uz mūziku: “Mūzikas un dziedamo gabalu šai lugai ir veseli 23. Godbijība, ar kādu mēs pirmajā brīdī aplūkojam šo cienījamo skaitli programmā, zūd, tiklīdz dabūjam pārliecināties par dažu numuru spartisko īsumu.

Arī man jāatzīstas, ka biju sagaidījis vairāk... Gan neko lielisku, neko māksliniecisku, bet – kaut ko latvisku. Bet nekā!

Būmaņa melodijas nav ne domāt tik latviskas kā Blaumaņa valoda, šī tautas valodas kvintesence...” Tālāk seko, dārziņaprāt, to numuru uzskaitījums, kuri Būmanim izdevušies vislabāk, un konstatējums, ka “komponistam ir sevišķa spēja tēlot komisko un drastisko”.

(<https://klasika.lsm.lv/lv/raksts/100-latvijas-pirmizrades/rudolfa-blaumana-skroderdienas-silmacos-visvairak-speleta-luga-l.a84320/>)

“Skroderdienas” šobrīd ir visu laiku visvairāk iestudētā latviešu luga, turklāt tā atrodama Latvijas profesionālo teātru repertuāros bez pārtraukuma kopš 1955. gada. “Skroderdienām” nav kaitējis ne spožu interpretāciju trūkums (eksistē slaveni iestudējumi, tomēr mākslinieciskā izcilība lugas skatuves interpretāciju vērtējumā allaž paliek it kā otrajā plānā), ne fakts, ka latvieši tradicionāli snobiski attiecas pret izklaides repertuāru, un neviens, pat Blaumanis pats, nekad nav noliedzis, ka “Skroderdienas” ir populārajam, ne mākslas (tas ir – elitārajam) teātrim piederīgas. Un tomēr “Skroderdienas” pieņem bez jautājumiem – vienkārši tādas, kādas tās kuru reizi sanākušas. Jo īstenībā “Skroderdienas” jau sen vairs nav tikai teātra izrāde.

“Skroderdienas Silmačos” bija Blaumaņa trešā komēdija. To pirmo reizi uzveda 1902. gadā, un kritika to burtiski iznīcināja. Visslavenākais piemērs, protams, ir Jānis Asars, kurš recenzijā lugu ne tikai nosauc par sapelējušām drupačām, kas piemērotas tikai krogiem, bet arī pareģo, ka “Skroderdienas” ir Blaumaņa kapu zvans, kas vēsta – viņš neko būtisku vairs nespētu uzrakstīt, pat ja pūlētos. (..) “Skroderdienu” jautājumā recenzenti ir vienisprātis. Turklāt – viņiem piekrita arī skatītāji.

“Skroderdienas Silmačos” izrādīja vien trīs reizes; 1902. gada latviešu teātra statistiskajiem standartiem tas nav apkauņojošs rādītājs, bet vienlaikus nepārprotami liecina par publikas vienaldzību. Pēc neveiksmīgās “Skroderdienu” pasaules pirmizrādes Blaumanis pat jutās spiests aizstāvēt sevi publiski, presē skaidrojot, ka viņa mērķis ir bijis radīt vieglu izklaidējošu gabalu, neko vairāk, bet publiku šis arguments neaizkustināja. Īstenībā lugas statuss mainījās no tās neatkarīgu apstākļu dēļ – pēc tam, kad 1908. gadā Blaumanis Somijā plašākai publikai negaidīti mira, sekojošie piemiņas pasākumi viņu ātri padarīja (protams, pelnīti!) par klasiķi. Bet klasiķiem, kā zināms, nozīmīgi ir arī viņu maznozīmīgie darbi.

(Zane Radzobe, teātra kritiķe, sk. <https://www.satori.lv/article/skroderdienas-silmacos-izklaide-ideologija-un-rituals>)

(..) teksts ir veidots vismaz trīs līmeņos. Tās ir trīs autonomas zīmju sistēmas, kuras savā starpā reti mijiedarbojas, bet kuru eksistence ļauj ieraudzīt “Skroderdienas” kā neparasti daudzveidīgi interpretējamu materiālu.

Pirmais lugas līmenis ir tas, kuru katrs teātri mīlošs latvietis droši vien zina no galvas. Silmaču māju saimniece Antonija bildinājusi savu priekšstrādnieku Aleksi, kas savukārt mīl kalponi Elīnu. Gatavojoties kāzām, mājas piepilda gan saimes ļaudis ar savām ikdienas likstām, gan atbraucēji – palīgdarbiem salīgtas kalpones, šuvēja, drēbnieks, pāris apkārt ceļojošu ebreju tirgotāju. Visi šie tēli kopā veido “Skroderdienas Silmačos” kā muzikālu pārpratumu komēdiju. Sižetu, kā jau žanram pienākas, vada pārpratumi un maldīšanās, un lugas centrā šai gadījumā atrodas trīs pāri, kas dažādu iemeslu dēļ sapinušies savās attiecībās. “Skroderdienu” īpatnība ir tāda, ka katram pārim ir piešķirta sava toņkārtā. Elīna un Aleksis ir melodramatiskais pāris – viņu mīlestību apdraud nejaušības un raksturu biklums, un katrs atsevišķi klusi cieš. Antonijas un Dūdara līnija ir dramatiska – viņus vieno kopīga sāpīga pagātne, pret-runīgas jūtas lugas darbības laikā, turklāt caur abu attiecībām iespējams runāt arī par dzīves sarežģītumu dziļākiem sociāliem un psiholoģiskiem iemesliem. Savukārt Zāra un Joske ir komiskais pāris.

Ap trim mīlas līnijām vijas vesels labirints papildlīniju. Vecenes (kā tradicionāli dēvē Bebenes, Pindacīšas un Tomuļmātes trio) baumo, vērpi intrigas, un to daba ļauj vairākas ainas interpretēt vodeviļas atslēgā. Auce un Pičuks kalpo par pastora rāles estētiskā ieturētu ideālās laulības didaktisku attēlu. Savukārt Ieviņa, Kārlēns un Rūdis izspēlē pieaugšanas stāstu: līdz kaulam dramatisku viņiem pašiem (jo visas pirmās pieredzes viņi izbauda uz savas ādas), komiskas visiem pārējiem, atpazīstot pusaudžu “pirmajās” savas un visu pārējo pieaugšanas pieredzes.

Pat šādā saīsinātā apskatā acīmredzams, ka estētiski luga atgādina rasolu. (..) Jāatzīmē arī, ka latviešu skatītājiem visos laikos ir patīcis, ka viņiem bez aplinkiem pasaka, kā jāsaprot uz skatuves notiekošais.

Bet tikai iluzori, jo tūdaļ darbībā ieslēdzas **lugas psiholoģiskais slānis**. Blaumaņa luga tikai izliekas, ka tās tēli sevi pilnībā izsaka runā. Lasot uzmanīgi, kļūst skaidrs, ka Blaumanis principiāli apzinās savas sarežģītās lugas ierobežojumus: proti, katram varonim, dabiski, uz notiekošo ir sava, individuāla, unikāla

skatījuma perspektīva. Bet, tā kā lugā ir, mazākais, deviņi galvenie tēli (bet to skaitu var brīvi palielināt, uzmanīgi izvēršot kādu no blakus līnijām), šos individuālos skatījumus tekstā nav iespējams izteikt, neparalizējot darbību. Tāpēc lugā ir daudz paužu, kurās to, ko varoņiem nav iespējas izteikt vārdos, aktieriem nākas izspēlēt bez tiem.

Interpretācijas iespējas, ko paver lugas teksts, patiesībā ir apbrīnojami plašas. Blaumanis visus lugas tēlus ir sakārtojis trijstūros, turklāt – daži tēli var piederēt uzreiz pie vairākām grupām. (Piemēram, Antonija atrodas vienā trijstūrī ar Aleksi un Elīnu, bet arī – ar Aleksi un Dūdaru.) Daži trijstūri kalpo kā savdabīgs kora veids, vienu ideju izsakot vienlaikus vairākām, niansēs atšķirīgām balsīm. Citi ir sarežģītu konfliktu bērnistabas, kur katram no trim iesaistītajiem varoņiem ir sava, ar pārējiem fundamentāli nesavienojama patiesība. Turklāt šajos gadījumos zemstrāvās izcīnīto cīņu gaita un iznākums ir būtiski atkarīgs no smalkākajām niansēm, un trijstūru eksistence labā psiholoģiskā teātrī nodrošina smalku psiholoģisku suspēli – visi figūrā saistītie varoņi neizbēgami ir atkarīgi cits no cita, vismazākās izmaiņas vienā automātiski nozīmē nepieciešamību piemēroties un reaģēt pārējiem. Un pat izejas pozīcijas tēliem īstenībā nav gluži skaidras. (Ņemsim, piemēra pēc, Antoniju, kas vienlīdz labi Aleksi var patiesi mīlēt vai arī uzskatīt par iegūstamu trofeju, savukārt jūtas pret Dūdaru gradēt no kaislīgas iemīlēšanās līdz vienaldzībai vai pat dziļai nepatikai.) Tas pēc būtības ir Staņislavska ainas struktūras modelis (lai arī Staņislavskis to rakstveidā vēl nebija noformulējis): viens varonis darbojas, pārējie – reaģē uz viņa darbību. Šī tipoloģiskā saikne nav nejauša, jo Blaumanis kā modernists ir radniecisks Antonam Čehovam, kura lugas iestudējot slavenais krievu režisors šos principus atklāj. “Skroderdienu” gadījumā modelis izvēršas vēl sarežģītāks, jo vienlaikus tiek pieļauta darbība divās vai pat trijās atsevišķās darbības līnijās.

Lugai ir vēl **trešais – simboliskais – līmenis**, jo ne velti darbības kulminācija “Skroderdienās” sakrīt ar Līgo nakti. Protams, Blaumanis svētkus izmanto arī kā dramatisku rīku: sižeta virzībai ir nepieciešams, lai mājā ienāktu nepiederošie – cilvēki no malas, kuri turklāt varētu brīvi pārvietoties; ir nepieciešams, lai varoņi būtu atbrīvoti no ikdienas rūpēm un varētu pilnībā pievērsties savu attiecību problēmu risināšanai; vasaras saulgrieži arī reālistiski pamato sociālo normu vājināšanos, alkohola lietošanu, kam sižetā ir liela loma, utt. Bet aiz šī reālistiskā līmeņa vasaras saulgrieži manifestējas kā pilnbrieda, auglības laiks.

Silmaču iemītnieki īsā laika posmā saskaras ar veseliem trim kosmoloģiska mēroga notikumiem – bērna piedzimšanu, gatavošanos kāzām, senu rituālu. Psiholoģiskā līmenī katrs no šiem notikumiem liek varoņiem pārvērtēt savu līdzšinējo dzīvi, bet svarīgi, ka tieši rituāls paver iespēju pārveidot realitāti, izmantot to.

Jāņem vērā, ka māja latviešu kultūras tradīcijā nav tikai vieta. Tā ir pasaule, un cilvēki tajā – ģimenes, arī sabiedrības (tautas, nācijas) modelis. Antonija ir šīs ģimenes māte, viņas funkcija ir apgādāt, aprūpēt, un tieši funkcija, nevis kādas individuālas sievietes laime ir likta uz kārts. Ģimenei vajag tēvu, mājai vajag saimnieku, jo bez viņa modelis nav pilnīgs. Tikai – Aleksis šai lomai acīmredzami neder, viņš nav izgājis un arī lugas gaitā neiziet tādu iniciācijas procesu, kas viņu no dēla padarītu par tēvu. Un tādēļ ģimenei ir vajadzīgs ienācējs no malas.

(Zane Radzobe, teātra kritiķe, sk. <https://www.satori.lv/article/skroderdienes-silmacos-izklaide-ideologija-un-rituals>)

“Skroderdienu” uzvaras gājiens paradoksālā kārtā sākas 1955. gadā, kad Drāmas teātra mākslinieciskais vadītājs Alfrēds Amtmanis-Briedītis ierosina lugu iekļaut repertuārā. Nacionālā teātra jubilejas izdevumā “Latvijas Nacionālais teātris” Ieva Struka raksta, ka ar šo lēmumu teātris izglābis Blaumani no padomju cenzūras situācijā, kad dramaturgam faktiski draudēja aizliegums, – “Skroderdienas” bija pilotprojekts, kura veiksmē deva zaļo gaismu tālākiem Blaumaņa lugu iestudējumiem. Lai arī apgalvojums par draudošo aizliegumu šķiet nedaudz pārspīlēts, neapšaubāmi, iestudēšanas laikā 1955. gadā gan teātris, gan padomju funkcionāri pret “Skroderdienām” izturējās ar sakāpinātu uzmanību. Varbūt pat tieši tādēļ, ka “Skroderdienas” bija “tikai izklaides gabals”, jo padomju iekārta, šķiet, labi saprata, ka masu komunikācijas līdzekļi (teātris tai skaitā) ir ļoti iedarbīgi ideoloģijas izplatīšanas rīki. Tādēļ nepārsteidz, ka mēģinājumu procesā piedalījās pārstāvji no Kultūras ministrijas un pat Komunistiskās partijas Centrālkomitejas, savukārt Amtmanis-Briedītis naktīs murgoja un grima aizvien dziļākā depresijā, pārspriežot sēdēs, vai uz skatuves pieļaujamas lugai neatņemamās “buržuāziskās zīmes”: Jāņu svinības, laulības gredzeni aktieru pirkstos un kāzas kā novecojis sociāls rituāls.

Galvenā problēma 1955. gada “Skroderdienās” bija nopietni ideoloģiska – Blaumaņa lugā objektīvi nav konflikta starp kalpiem un saimniekiem. Amtmanis-Briedītis izvēlējās konfliktu “ievieš”, lai idejiski nodrošinātos, un iedalīja Antonijas lomu

<p>Olgai Lejaskalnei. Šai gadījumā būtiska ir vecuma grupu nobīde. Blaumaņa Antonija, rēķinot devīgi, ir ne vairāk nekā 35 gadus veca; aktrise savukārt nesen bija nosvinējusi 50. jubileju, un iestudējums šo vecumu īpaši uzsvēra, lai pamatotu, ka starp varoni un par viņu daudz jaunāko Aleksi nekādas jūtas nevar pastāvēt, iespējams tikai finansiāls darījums, kurā saimniece sev pērk vīru.</p> <p>Riskējot izklausīties melodramatiski, “Skroderdienas” pakāpeniski izvērtās ne tikai par specifisku kultūras pretošanās formu, bet pat par nacionāliem svētkiem.</p> <p>(Zane Radzobe, teātra kritiķe, sk. https://www.satori.lv/article/skroderdienas-silmacos-izklaide-ideologija-un-rituals)</p>	
<p>Jāņi ir viena no specifiskākajām latviešu kultūras tradīcijām, un tā ir cieši saistīta ar kultūras identitāti. Svinēt Jāņus nozīmē apliecināt savu latvietību, tomēr, lai Jāņu svinēšana būtu iespējama, svinētājiem ir nepieciešama pieeja specifiskai telpai – lauku videi, kā minimums vismaz ugunsкура vietai un pļavai, kurā vākt jāņuzāles. Jāņus svinēt pilsētā pēc būtības ir neiespējami; un tā ir problēma cilvēkiem, kam nav saiknes ar savām dzimtas mājām. Līdzīga problēma, cita starpā, skar latviešu emigrācijas kopienas, tādēļ interesants šķiet fakts, ka daļai trimdas latviešu Nacionālā teātra “Skroderdienas” ir būtisks Latvijas apmeklējuma elements. Izrāde šai gadījumā ļauj vismaz daļēji izdzīvot zaudētu kultūras tradīciju.</p> <p>(https://www.satori.lv/article/skroderdienas-silmacos-izklaide-ideologija-un-rituals)</p>	
<p>Katrs “Skroderdienu” iestudējums faktiski izspēlē vairāk nekā tikai konkrētos, skatītājam pazīstamos notikumus. Tas pārņem stāstā par varoņu dzīvi no bērnības līdz vecumam, par konkrēta aktiera vai aktrises radošo mūžu, arī par cilvēka dzīvi kā kopumu, kurā nākas spēlēt aizvien mainīgas lomas. Skatītājam šī “Skroderdienu” iezīme ļauj izjust to, ko Mārvins Karlsons sauc par spokošanos (<i>ghosting</i>), bet es labskanības dēļ tulkoju kā parādīšanos. Proti, katra jaunā “Skroderdienu” skatīšanās reize tiek piesātināta ar atmiņām par iepriekšējām reizēm, un, veroties vienā, piemēram, Antonijā, skatītājs vienlaikus redz tajā visas, kuras savā mūžā redzējis. Izrāde līdz ar to nediskriminē un neizgrūž to skatītāju daļu, kuru teātra pieredze un gaume atšķiras no laikmetīgā, bet iekļauj visus, radot – kā jau pieklājas rituālam – kopienas. Tā ļauj apzināties savu identitāti kā stabilu, pat ja pasaule apkārt ir mainīga, un sajūst piederību grupai. Tāpēc “Skroderdienas” nav iespējams vērtēt. Tās var tikai izdzīvot.</p> <p>(Zane Radzobe, teātra kritiķe, sk. https://www.satori.lv/article/skroderdienas-silmacos-izklaide-ideologija-un-rituals)</p>	

“Skroderdienas Silmačos” ir viens no tiem darbiem, kas spēj gandrīz katram lasītājam izraisīt dziļas simpātijas. Luga rosina pārdomas par galvenajām dzīves vērtībām, par to, cik svarīga ir saskarsme ar citiem cilvēkiem, cik nozīmīga ir atbildība par sevi un pārējiem. Nav iespējams dzīvot, nerēķinoties ar citiem, un reizēm ir jāiemācās piekāpties un atzīt savas kļūdas un mal-dus, lai neiznīcinātu savu un arī līdzcilvēku laimi. Lasot lugu, radās apjaušana, ka Blaumanis mīl cilvēkus un vienmēr cenšas tajos atrast labās īpašības, tai pat laikā nemēģinot padarīt savus tēlus pārāk pozitīvus, lai nepazaudētu to cilvēcisko spēju kļū-dīties un mācīties no savām kļūdām. Laikam ir pašsaprotami, kāpēc skatītāji ir tik ļoti iemīļojuši “Skroderdienas” un jopro-jām katru gadu ap Jāņu laiku visās malās tiek rīkotas izrādes. Tradīcijas, jautrība, dabiskums, optimisms, mīlestība, vitalitāte un tik pazīstamie tēli ir tas, kas piesaista skatītāju. Un kamēr vien cilvēki ticēs mīlestības spēkam un turēs godā senču man-tojumu, “Skroderdienas Silmačos” nezaudēs savu aktualitāti.

(Māra Bitāne, skatītāja, sk. <https://thevalkyriesdiary.com/2014/06/16/nemirstiga-janu-laika-klasika-rudol-fa-blaumana-luga-skroderdienas-silmacos/>)

Kad Ādolfs Alunāns 1869. gadā latviešiem skaidroja teātra jēdziena būtību, viņš cita starpā rakstīja: “Teāteris ir kā spieģe-lis, kurā mēs paši savus labus un nelabus darbus, savas prieku, kā bēdu dienas, ar vārdu sakot, savai dzīvošanu redzam.” (Bal-tijas Vēstnesis, 1969, 19. apr.) Šai Ādolfa Alunāna formulai pilnīgi atbilda Rūdolfa Blaumaņa “Skroderdienas”. Tajās kā spoguļi redzam paši sevi. Tā ir mūsu dzīvošana. Kaut laiks un apstākļi citi.

(Viktors Hausmanis, literatūrzinātnieks, sk. *Laiks*, 09.02.2002. Pieejams: periodika.lv)

10. uzdevums. Izlasi viedokļus par R. Blaumaņa lugu! Izraksti atslēgas vārdus, kas raksturo autora attieksmi pret šo darbu!

Lugas vērtējums	Atslēgas vārdi
<p>Nacionālā teātra aktieris, vairāku lomu tēlotājs Voldemārs Šoriņš:</p> <p><i>Blaumanis, gribot vai negribot, uzminējis cilvēka laimes eksistences formulu – pēc kā viņš ilgojas, ko vēlas saņemt, ka uzvar mīlestība, humors, vitalitāte, kas nāk no trim “vecenēm”, arī jaunā paaudze, bērni – manuprāt, tā ir sava veida šķīstītava, īpaši tagad.</i></p>	
<p>Režisore Indra Roga (2010):</p> <p><i>Aktieriem Blaumanis un “Skroderdienas” izskatās vienkārši, bet nemaz nav vienkārši, jo sajūst nedaudz virs dzīves piepalceltu savienojumu starp psiholoģiju un spēles teātri nav nemaz tik vienkārši. Ļoti savdabīgs aktieru eksistences veids ir šajā materiālā nepieciešams, un daudz spēka. Pa šiem gadiem Ieviņa ir mainījusies divreiz, tagad Kārlēns un Rūdis – šogad jauniešu trio ir pavisam jauns, (Jānis) Vimba un (Arturs) Krūzkops pārcēlušies uz bēniņiem. Izrāde ir sakratījies, žargonā runājot. Ir lietas, kuras katru gadu tiek mēģināts paslīpēt, dabūt dziļāk, skaidrāk. Šogad mēs ņēmāmies ar Elīnu un Aleksi. Gribas Elīnai noņemt stereotipu, “zilās cietējas” intonāciju, gribas kaut ko temperamentīgāku, lepnumu dabūt iekšā. Turpinām uzstādījumu, kāds bija sākotnēji, bet katrs atrod kādu mazu kniņņu klāt. Var saprast, kas darbojas ar publiku, kas nē, un tas, kas darbojas, parasti paliek. Tā izrāde apaug ar dažādām rozīnītēm, un gan jau arī no šī iestudējuma paliks tradīcijās kaut kas, ko nedrīkst neņemt vērā.</i></p>	
<p>Režisors Edmunds Freibergs (1994):</p> <p><i>Šī ir ļoti latviska luga un ļoti sirsnīga luga. Savās proporcijās tā man atgādina harmonisko, latvisko māla krūzi ar ļoti skaistu, dzirdu glazūru. Lugas latviskums slēpjas atpazīstamībā, toskait tipāžu uzpazīstamībā un brīnišķīgajā dramatiskā un komiskā savijumā.</i></p> <p><i>Šai lugai ir īpaša vieta un nozīme Latvijas Nacionālā teātra vēsturē. Tas ir pozitīvs un gaišs impulss visam teātra kolektīvam, jo luga ir patiesa vērtība, kas gadu desmitiem valdzina skatītājus ar dzīves garšu, ar vitalitāti, prieku un optimismu. Blaumaņa luga un arī iestudējums allaž bijis par mīlestību. Ar to var pateikt visu un neko.</i></p>	

<p>Režisors Intars Rešetins (2018): <i>Blaumaņa trāpīgais cilvēcības, mīlestības, latvietības kods, kas caurstrāvo viņa daiļradi, ir pāri visam!</i></p>	
<p>Režisors Zigurds Neimanis (2017): <i>Rūdolfa Blaumaņa luga “Skroderdienas Silmačos” neapšaubāmi ir pats populārākais pašmāju autoru sacerējums, ko dažādos laikos ar labpatiku vērojuši skatītāju tūkstoši. “Skroderdienas” izturējušas patiešām ievērojamu latviešu tautas mīlestības laika pārbaudi – vairāk nekā 100 gadu. Un tāpēc ikviens sevi cienošs Latvijas teātris uzskatījis par pienākumu šos “sadzīves skatus ar dziedāšanu” laiku pa laikam ietvert savā repertuārā. Šī luga labi pakļaujas arī rādīšanai brīvdabas estrādēs, kas profesionāļu un pašdarbnieku izpildījumā jau ticis darīts neskaitāmas reizes.</i> <i>Varbūt atslēga slēpjas tur, ka Blaumanim apzināti vai neapzināti izdevies ieskicēt visu triju paaudžu problēmas. Ir vecenes, kurām ir savi krepķi. Ir mīlētāji un cietēji, kuriem ir savas problēmas. Un ir tīņi, kuriem ir savējās. Un interesanti, ka lugā to visu varam tā kā vienkopus apskatīt. Izrāde ir lustīgs gabals arī no tā viedokļa, ka jau sākumā tā bija paredzēta ar pietiekami daudz dziesmām. Varbūt – lai varoņu ciešanas nebūtu tik lielas, jo šī tomēr ir komēdija.</i></p>	
<p>Nacionālā teātra direktors Ojārs Rubenis: <i>Domāju, ka “Skroderdienu” fenomens meklējams mūsu saknēs. Neskatoties uz to, ka šobrīd vairākums Latvijas iedzīvotāju ir pilsētnieki, mēs visi senākā vai mazāk senā pagātnē nākam no laukiem, tāpēc mums jau zemapziņas līmenī ir tuva šī lauku saime, kur pretstatā šodienas urbānajai videi cits citu pazīst, kur pošanās kāzām un skroderu atbraukšana ir gadsimta notikums, kur viss ir pa īstam un pamatīgi, kur ir šī tiešā saikne ar dabu, tās ritmu un tradīcijām. Tās ir sava veida ilgas pēc harmonijas un mājām.</i></p>	

11. uzdevums. Ir vairāki viedokļi par R. Blaumaņa lugas sižeta iedvesmas avotu. Iepazīsties ar tiem!

***

Rūdolfs Blaumanis šo lugu sarakstīja vairākus gadus pēc Jāņa Poruka stāsta “Krusttēvs Dāvis” publicēšanas, izmantojot skroderu parādīšanos lauku sētā un Silmaču vārdu. P. Blaus atceras: “Poruks saļauņojies uz Blaumani tāpēc, ka Blaumanis piesavinājies viņa sižetu, naida sekas bija abpusēji rakstīti pamfletiski stāstiņi.

(www.la.lv/sniega-pikas-janu-zalu-vieta)

***

“Mājas Viesa Mēnešraksts”, kura redakcijā tolaik strādāja gan Blaumanis, gan Poruks, 1900. gada janvārī publicēja Poruka tēlojumu “Krusttēvs Dāvis”. Otrā rindkopa skan šādi: “Gribēju sākt humoristīgu stāstu zem tituļa: “Skroderu dienas Silmačos”. Tiešām gara acīm redzu, kā Andrievs ar palso iebrauc pagalmā, kā tas pašapzinīgi sēž uz skrodera lādes un kā meistars pats, jautrs un lokans, ar oļektes mēru rokā pa vārtiem ienāk svilpodams. Bet abu meistara mācekļu nevaru un nevaru iedomās sameklēt. Viņu sejas man jau tā kā veidojas, bet viņas pārklāj stereotipiski, neapprakstāmi smaidi. Totiesu dzirdu it gaiši abu neliešu zēnu ņirgāšanos par Annu, kura stāv klēts augšā logā un nosarkuse pukojas par abiem skroderēniem, kuri nocēlušī trepes. Nekā, šodien šī viela vēl nav nogatavojusēs! Paiet gads, pusotra, un nekur nekas ar Poruka vārdu “Silmaču” sakarā vairāk neparādās. Tātad viela vēl joprojām nav nogatavojusies. Bet “humoristīga” viela jau arī nepavisam neatbilst Poruka talanta ievirzei. Par laimi, viņš to ir sapratis un acīmredzami no savas ieceres atteicies. Pieļaujama varbūtība, ka abi kolēģi par to ir runājuši.

Tikai 1901. gada vēlā pavasarī, pusotru gadu pēc Poruka publiskās atteikšanās no savas ieceres, Blaumanis ķeras pie lugas rakstīšanas. Vai tiešām šo vienu rindkopu ar domu par skroderu iebraukšanu pagalmā un divu “neliešu zēnu ņirgāšanos” kāds nopietni var pielīdzināt Blaumaņa lugai? Bet, ka Blaumanis sākotnēji iecerēto lugas nosaukumu “Nomaldījušās sirdis” nomainījis ar “Skroder(u)dienām Sil(a)mačos”, par to varbūt tiešām – lai paldies Porukam! Un paldies viņam arī par to, ka viņš šo stāstu neuzrakstīja. Kā mēs dzīvotu, ja mums nebūtu Blaumaņa lugas “Skroderdienas Silmačos”?

(Līvija Volkova. *Skroderdienas Silmačos*. No: Karogs, 01.06.1995. Pieejams: periodika.lv)

Pārrunājiet grupā!

- Vai šādu rīcību var uzskatīt par ideju zagšanu? Kā tas būtu vērtējams?
- Vai ideju pārmantojamība ir reta parādība pasaules kultūrā?
- Aterieties darbus latviešu un pasaules kultūrā, par kuriem var teikt, tas jau kaut kad ir izmantots/redzēts/dzirdēts!
- Kurš darbs ir kļuvis populārāks/zināmāks – autentiskais vai tā interpretācija?

12. uzdevums. Izlasi uzdevumus un veic vienu no tiem!

Uzraksti vienā teikumā pamatojumu uzdevuma izvēlei vērtējuma kartē!

- Izveido domu karti par R. Blaumaņa lugas *Skroderdienas Silmačos* popularitāti!
- Uzraksti 10 tēzes par lugas popularitāti, izmantojot iepriekš doto informāciju!

tēze -es, dsk. ģen. -žu, s.

1. Īsi formulēts atzinums, secinājums.

Avoti: LLVV

- Uzraksti viedokli (90–110 vārdi) par R. Blaumaņa lugas *Skroderdienas Silmačos* popularitāti!
- Uzraksti pārdomu darbu par vienu no tematiem!

Katrai paaudzei savas *Skroderdienas*.

R. Blaumaņa lugas *Skroderdienas Silmačos* popularitātes fenomens.

R. Blaumaņa luga *Skroderdienas Silmačos* – arī mūsdienu sabiedrības atklājēja.